

Josep Gibert i Buch

Francesc Cambó i Batlle

La correspondència de Francesc Cambó amb Josep Gibert

Enric Mirambell

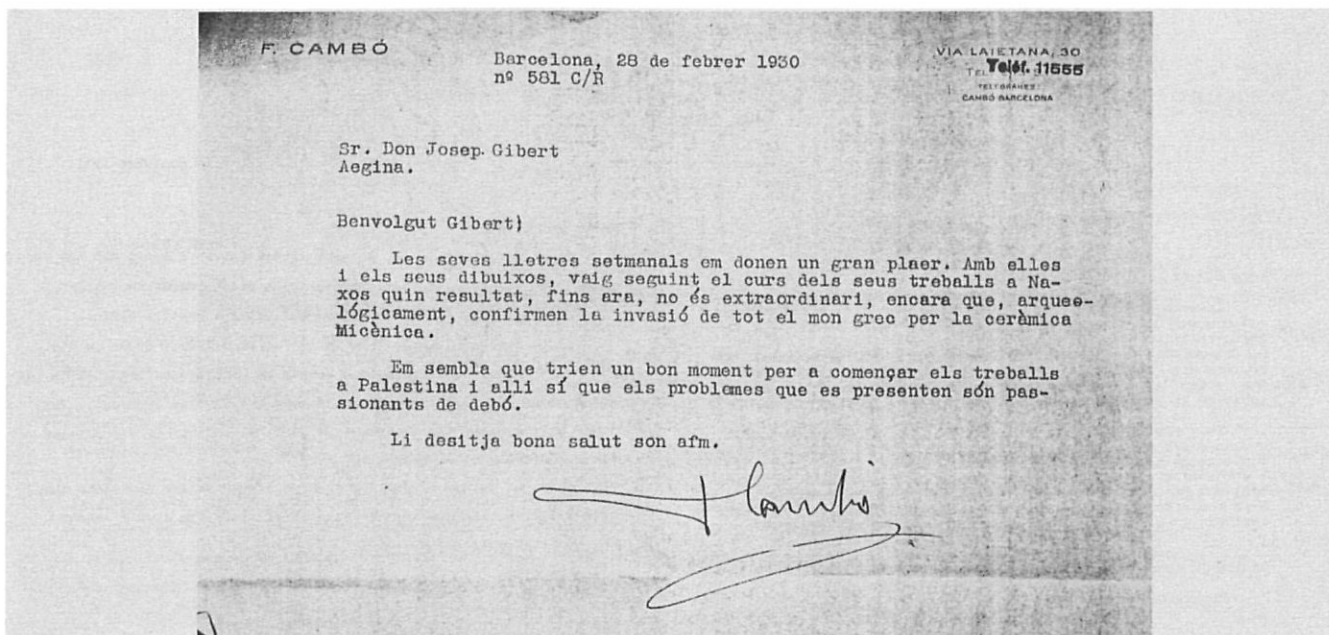
Si la correspondència que l'arqueòleg gironí Josep Gibert i Buch rebé de personalitats tan destacades com Pere Bosch Gimpera, Lluís Nicolau d'Olwer, Joan Estelrich i Bonaventura Ubach té una gran transcendència, la que creuà amb Francesc Cambó i Batlle té encara un valor molt més crescut. En les quaranta-una cartes que Cambó o el seu secretari dirigiren al jove Gibert s'hi reflecteix ben clarament la notable personalitat de l'estadista català.

Cambó no només feia país movent-se en el camp de la política, sinó també en el de la vida econòmica, i en el de la promoció cultural. Una part considerable de la seva immensa fortuna la destinà amb generositat i intel·ligència a promoure activitats culturals que proporcionaren un gran prestigi a Catalunya. Però Cambó no es limitava pas a subvencionar aquestes empreses, sinó que les

seguia de molt a prop i s'entusiasmava amb els èxits i els descobriments assolits. Sabia escollir molt bé els seus col·laboradors; els donava gran llibertat d'actuació, però no deixava de fer indicacions i suggeriments sobre els camins a seguir i la forma com s'havien d'orientar els treballs.

Les cartes (1928-1932)

Tant les cartes de Cambó com les del seu secretari són escrites a màquina i estan datades entre el 22 de desembre de 1928 i l'11 de juliol de 1932. Ben poques tenen un caràcter de tràmit; en la majoria s'hi troben reflexions personals, tant d'ordre tècnic com ideològic. Només algunes de les missives signades pel secretari, Jesús Cambó, es refereixen exclusivament a qüestions de tipus funcional, com la tramesa de quantitats pel manteniment dels treballs.

Cambó a Gibert: "les seves lletres setmanals em donen un gran plaer."

Les cartes són datades a Barcelona, París o Roma i també a bord del vaixell Catalònia. Van dirigides a Aegina, Jerusalem, Nablus, Naxos, Munic o Girona.

La primera de les cartes porta data de 22 de desembre de 1928. Gibert ja està treballant a Aegina, i Cambó fa referència als reports rebuts, en els quals s'explica el que Gibert va fent i el que va observant en l'actuació dels arqueòlegs alemanys. Cambó manifesta que troba molt clara la informació; diu que la passarà al Dr. Bosch Gimpera, per recuperar-la finalment amb destí al seu arxiu particular. Expressa la seva confiança de continuar rebent dades interessants.

L'11 de maig de 1929, Cambó contesta dues lletres de Gibert, datades el 18 i el 22 d'abril. Li comunica que ha conegut l'opinió altament positiva que el Dr. Welter té del jove investigador. Considera que té instint d'arqueòleg i molta voluntat de treball. Confia que serà l'arqueòleg que es necessita per a l'establiment d'una escola catalana a Atenes.

Cambó exposa el projecte d'un viatge a Argentina. Embarcarà el 7 de juny i espera ser de retorn a Barcelona el 25 de juliol. Durant el mes d'agost confia fer un recorregut per les illes gregues, amb la possibilitat de coincidir amb els arqueòlegs, per canviar impressions en el mateix camp de treball.

El 30 de juliol, el secretari de

Cambó confirma la sortida d'aquest, el 2 d'agost, amb destí a Grècia. Creu que Don Francesc està ben disposat que Gibert passi els hiverns a Barcelona o a Berlín.

El 3 de gener de 1930, carta de Cambó amb destí a Aegina. Per la del 21 passat, escrita per en Gibert, s'enterra que aquest prepara una guia d'Aegina. Manifesta el seu desig que la hi envii tantost acabada.

El 10 de febrer Cambó es mostra interessat per la troballa de dos tambors de columna i un fragment de capitell; troballa que Gibert li ha participat, amb notes i dibuixos.

El 28 de febrer el mecenes manifesta al jove investigador que «Les seves lletres setmanals em donen un gran plaer. Amb elles i els seus dibuixos vaig seguint el curs dels seus treballs a Naxos... confirmen la invasió de tot el món grec per la ceràmica micènica».

El 18 de març, llarga carta de Cambó. Com sempre, fa referència als reports que li va trametent el jove arqueòleg. L'autoritza a anar a Atenes i posar-se en contacte amb les diferents escoles. També li recomana que faci una incursió a Palestina.

Incideix en la nova situació política del nostre país, després de la caiguda de la Dictadura. «Els catalanistes tornen a governar les corporacions públiques de Catalunya, i l'Institut d'Estudis Catalans torna a estar revestit del seu antic prestigi. Això vol dir que dintre

poc temps és possible i fins probable que la Secció Arqueològica de l'Institut l'incorpori a V. a les seves tasques i organitzi una secció d'estudis i excavacions a Grècia i al pròxim Orient».

La carta del 28 d'abril respira optimisme per tots costats. Està content per l'entusiasme i l'alegria del seu patrocini; per les troballes que fa i pels seus progressos. «El dibuix que m'envia del fragment de vas micènica és impressionant».

S'alegra que l'equip d'excavadors vagi a Palestina. També mostra la seva satisfacció per les distincions que Gibert pugui rebre. «El que el fessin ciutadà honorari de Naxos em faria més il·lusió a mi que a V. mateix». Però aquest honor es va frustrar per una gestió negativa dels arqueòlegs alemanys; com es veu en la carta del 5 de maig.

Cambó parla de la possibilitat de tornar a Grècia el proper estiu.

Des del vaixell Catalònia

El 31 de juliol Don Francesc escriu des del vaixell Catalònia. Fa referència a la greu malaltia que l'ha afectat i que l'obliga a no apartar-se gaire d'Espanya, i per tant a desistir del viatge a Grècia. Es refereix a l'estada dels arqueòlegs a Jerusalem. De la relació de Gibert amb els dominics i els benedictins establerta a Terra Santa. «Ha conegut V. dos nuclis ben interessants; també li convidaria conèixer el governador, un anglès molt il·lustrat i molt amic

F. CAMBÓ

VIA LAIETANA, 30

C

Barcelona, 28 d'abril 1930
nº 976 C/R

Paris
18 Setembre 1931

Sr. Don Josep Gibert
Aegina.

Amic Gibert:

La seva lletra del dia 12 m'ha donat una viva satisfacció, no sols pel que em diu en ella sino per la sana alegria i el vigorós optimisme que tota ella respire. El dibuix que m'envia d'un fragment de vas micènic, és impresionant: convé que fassi vostè tots els esforços imaginables per a trobar els complementos que falten: si el vas es trobés complet, fora una de les grans peces de la ceràmica micènica.

Veig que, per fi, van a Palestina. M'en alegro perquè crec que un canvi d'horitzons arqueològics li farà bé. El que el fessin ciutadà honorari de Naxos em faria més il·lusió a mi que a vostè mateix... però comprenc el perill de que no siga. En aquest cas, ens resignaríem, pensant que alguna cosa deu reservar-se als anys i a l'autoritat que sols amb ells s'adquireix... i vostè ha començat prou jove i va prou depressa per a poguer esperar.

Vol dir-me on passaran els mesos de juliol i agost per al cas de que jo anés a Grècia aquest estiu?

Sempre seu afectíssim

Benvolgut Gibert

Tinc rebuda, fa dies, la seva lletra del 25 d'Agost amb les dues notes, ben interessants, sobre arqueologia palestinià.

Li prego vagi tenint-me al corrent del que fassi a Nablus.

Al passar per Atenes vaig veure en Welter. No en va dir res de particular i va prometre enviar-me un projecte detallat de les excavacions que pensa fer amb els diners que li tinc promesos. Vaig tenir molt present les observacions de V. al indicar-li els extrems que ha de contenir el projecte.

Ahir, al deixar el Catalonia, varen trobar-se uns pantalons que tots varem suposar que eren de V. Si es aixís, ja dirà V. ahont vol que li siguin enviats.

Afm. seu

"El dibuix que m'envia d'un fragment de vas micènic és impresionant."

"Tinc rebudes les dues notes sobre arqueologia palestinià."

meu...». I afegeix un comentari ben curiós: «Penetrar dintre el món jueu i musulmà, especialment aquest darrer, és molt difícil. Les baralles, però, entre les diverses comunitats cristianes, és la nota més típica de Jerusalem».

El 22 d'agost, des del mateix vaixell, continua preocupant-se del curs de les excavacions i de la carrera que va fent el jove Gibert: «Pot estar ben tranquil, que, tant el Dr. Bosch com jo —que parlem sovint de V.— estem molt satisfets d'haver donat aquesta orientació a la seva vida, i creiem que —tant si ens entenem amb Welter, com si no— V. acabarà per tenir un càrrec oficial d'un organisme català, treballant amb relació directa amb el Dr. Bosch».

Problemes amb el Dr. Welter

El 8 de setembre, Cambó escriu, des de París, a Gibert que és a Naxos. Es refereix a les seves comunicacions i a la conversa que, a Trieste, mantingué amb el Dr. Welter. Tracta del conveni a establir amb els alemanys. Diu que quan arribi a Barcelona parlarà amb el Dr. Bosch per determinar si el conveni l'ha d'establir el mateix Cambó, o és més

convenient que ho faci l'Institut d'Estudis Catalans o la Fundació Bernat Metge. Gestionarà que els reports de Gibert relatius a les excavacions a Grècia i Palestina es puguin publicar en alguna revista prestigiosa; però «ni Welter ni jo creiem convenient que els seus reports i notes vagin a la premsa diària».

En una carta datada a Roma l'11 d'octubre insisteix en el mateix tema del conveni. «Com V. veurà he decidit que, de moment, la participació catalana la tingui la Fundació Bernat Metge, car l'Institut d'Estudis Catalans, com a dependència, que és, de la Diputació, pot caure en males mans pel cas que la ximpleria dels espanyols i especialment dels catalans provoqués l'adveniment d'una nova dictadura, que fora tant o més anticatalana que l'anterior».

«Conforme amb el que diu que el nostre centre arqueològic l'hem de tenir a Barcelona. Allí podrem reunir més elements dels que podríem tenir a Grècia».

El gener de 1931 Gibert és a Munic, on Cambó li adreça una carta, amb data del dia 20. Considera que convé que passi allí un any estudiant, abans de reprendre les excavacions.

Un malentès en les relacions amb Welter fa trontollar tots els plans de col·laboració. Cambó envia a Gibert còpia de les cartes que ha adreçat a Welter, en les quals es mostra molt ferm en la seva posició, manifestant al professor alemany que «Vostè em coneix prou bé per saber que jo mai acceptaré un ultimàtum de ningú».

Welter va haver d'afluixar en els seus plantejaments, i, recuperada la normalitat de relacions, el 26 d'agost de 1931 Gibert està excavant a Nablus, on continua treballant el 18 de setembre.

Pendent de l'autonomia

El 20 de setembre, Cambó, des de París, fa referència a una comunicació de Gibert «amb el curiós estudi relatiu a la polèmica sobre el suposat descobriment de l'ossari de Crist...». Parla també del descobriment del mur de Siquem, de les excavacions de Cesarea, i d'un ambiciós pla a realitzar a Peluse. Quant al projectat Institut Arqueològic Català, «el meu compromís actual és de 20.000 marcs i no penso contraure'n cap més, mentre la situació del món i, en especial, la de casa nostra,

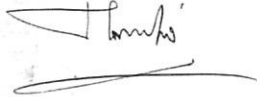
12 Octubre 1931

Sr. D. Josep Gibert

Benvolgut Gibert:

He rebut les seves notícies del 27 Setembre i del 4 Octubre. Ja pot comprendre que jo sento tant més que vosté que es perdi el temps i que vosté passi mesades enteres a Palestina sense treballar. Joestic molt disgustat amb el que passa amb enWelter però li vaig fer una pomesa i la vull complir. Un cop complerta aquesta promesa podrem, tant vosté com jo, obrar en plena llibertat. En costa molt de creure que enWelter tingui, amb la seva assistenta, més relacions, que les purament arqueològiques, car jo vaig tenir ocasió de conèixer-la i és tan horriblement lletja que si en Welter fos capaç de tenir-hi altre mena de relacions, jo l'admiraria com a home extraordinari.

Jo espero que al rebre aquesta ja estaran vostés en plena tasca i que abans de Nadal estard del tot descobert el gran mur de Sicheu. Espero l'article que li vaig demanar per a la Revista de Catalunya. Un afectuós recort del seu affm.

"Sento tant o més que vosté que es perdi el temps."

siguin tan confuses com ara... Hem d'esperar a veure si Catalunya obté l'autonomia i si els que la governin s'interessen per aquestes coses...».

La carta de Cambó, del 12 d'octubre, posa de manifest l'existència de nous problemes en les relacions amb el Dr. Welter. Tanmateix creu que els treballs segueixen endavant i fa vots perquè abans de Nadal s'hagi descobert totalment el mur de Siquem. I en aquest desig insisteix amb vehemència, en una nova lletra del 15 del mateix octubre.

En la missiva del 2 de novembre es constata que la recerca arqueològica continua amb una diària activitat.

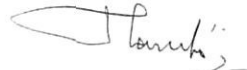
El 10 de març de 1932, Gibert és a Girona i rep una carta del secretari de Cambó, que s'interessa per saber on para un objecte arqueològic que el P. Ubach diu haver lliurat i que Gibert el diposità a l'Escola Arqueològica d'Atenes. Cambó té un gran interès per saber on es troba la peça, per tal de poder-la reclamar quan li sembli oportú.

La darrera carta d'aquest notable elenc és datada a París l'11 de juliol de 1932. Cambó anuncia a Gibert que, atenent la seva recomanació, el Duc d'Alba l'ha proposat per a una beca, la

15 Octubre 1931

Benvolgut Gibert:

He rebut les seves lletres del 6 i 8 Octubre. El que convé es que treballin de valent fins haver descobert un gran troç del mur de Sicheu que figurarà com a descoberta catalana. Espero m'anirà tenint a corrent del que fassin. Seu affm.

"El que convé és que treballin de valent..."

qual li ha estat concedida. Li recomana que la destini a ampliar estudis a Alemanya; i que per realitzar aquest pla s'aconselli amb el Dr. Bosch Gimpera, i que aquest el posi en contacte amb el professor Obermaier.

Trets definitoris de Cambó

En aquesta correspondència es posen de manifest molts trets definitoris de la personalitat de Francesc Cambó. L'home que movia grans empreses econòmiques, que realitzava una acció política d'alt nivell, també trobava temps per impulsar activitats culturals fent-ne un minuciós seguiment. En aquesta activitat s'ocupa fins dels més mínims detalls.

En la relació que mantingué amb Josep Gibert, no només es mostra actiu en els projectes de gran envergadura, i en el propòsit de prestigiar el nostre país, sinó que també posa tota la seva atenció en la formació del jove arqueòleg, en la seva situació personal i professional i en la manera d'atendre les seves necessitats.

La pensió que Cambó assigna a Gibert comença per ser de quinze lliures

res esterlines mensuals. Quan ho creu prudent li puja a vint lliures. Però, a més, esporàdicament li aporta un suplement perquè pugui comprar-se vestimenta. Arriba al detall de precisar que li tramet una quantitat extra destinada a fer-se dos vestits i un esmòquing.

En la carta del 21 d'octubre de 1931 hi ha un paràgraf on es reflecteix el sentit irònic que posseïa l'eminent personatge: «Em costa molt de creure que en Welter tingui, amb la seva assistenta, més relacions que les purament arqueològiques, car jo vaig tenir ocasió de conèixer-la i és tan horriblement lletja que si en Welter fos capaç de tenir-hi altra mena de de relacions, jo l'admiraria com a home extraordinari».

Cambó mostra en aquesta correspondència la seva destacada personalitat, però també la seva faç humana.

No podem tancar aquest estudi sense expressar el més viu agraïment al bonic amic Jordi Gibert i Gibert, per haver conservat aquesta important correspondència del seu oncle, i haver-ne facilitat la consulta.

Enric Mirambell i Belloc
és historiador.